

Kostka Prostokątna Mix
kolorów – producent Bazaltex

fol. Bazaltex

Europejski system oceny wyrobów budowlanych

Bezpieczeństwo, jakość i trwałość wznoszonych obiektów budowlanych zależą w znacznej mierze od właściwości użytkowych i własności technicznych wyrobów użytych do ich wznoszenia.

Na podstawie tego oczywistego faktu w Unii Europejskiej stworzony został system oceny wyrobów budowlanych, przyjęty we wszystkich krajach Wspólnoty.

Z powstaniem wspólnego rynku wiąże się od samego początku znoszenie barier w swobodnym przepływie towarów, usług, ludzi i kapitału. O ile przeszkody formalne hamujące ten proces znieść było łatwiej, głównie poprzez likwidację ceł i im podobnych opłat, to ujednoczenie standardów jakości we wszystkich krajach unijnych jest procesem żmudnym i długotrwałym.

Kostka Nostalit – producent
Poz-Bruk

fol. Poz-Bruk

Przygotowanie jednolitych systemów oceny jakości wyrobów nie ominęło również rynku wyrobów budowlanych. Działania te objęły przede wszystkim unifikowanie regulacji technicznych dotyczących wyrobów, ustalanych przez poszczególne państwa członkowskie. Dlatego, jeżeli istnieją stosowne regulacje Unii Europejskiej ustalające wymagania techniczne dla określonej grupy wyrobów, mają one pierwszeństwo przed regulacjami krajowymi w tym zakresie. W odniesieniu do wyrobów stosowanych w budownictwie głównym elementem harmonizującym ten obszar jest Dyrektywa Rady Europy nr 89/106/EWG „w sprawie zbliżenia ustaw i aktów wykonawczych państw członkowskich dotyczących wyrobów budowlanych” (tzw. dyrektywa Wyroby Budowlane). Oprócz zadania zniesienia barier technicznych w obrocie wewnątrzspółnotowym, stanowi ona podstawowy dokument unifikacyjny dla całego budownictwa. Dyrektywa ta ustala jednocześnie tak zwane wymagania podstawowe dla wznoszonych na terenie Unii obiektów budowlanych, wpływając tym samym na istotną unifikację przepisów techniczno-budowlanych państw członkowskich. Regulacje zawarte w dyrektywie nie stanowią jeszcze prawa w poszczególnych krajach. Regulacje te powinny być przeniesione do odpowiednich przepisów krajowych poszczególnych państw członkowskich. W Polsce podstawowymi aktami prawnymi wdrażającymi dyrektywę Wyroby Budowlane są:

- ustawa z dnia 7 lipca 1994 – Prawo budowlane (Dz. U. z 2003 r. nr 207, poz. 2016 z późn. zmianami) ustalająca, między innymi, wymagania podstawowe dla obiektów budowlanych wznoszonych na terytorium RP

oraz

- ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o wyrobach budowlanych (Dz. U. nr 92, poz. 881) wraz z przepisami wykonawczymi, określająca zasady wprowadzania do obrotu wyrobów budowlanych oraz zasady ich kontroli przez organy administracji publicznej.

Wyrobem budowlanym jest, zgodnie z art. 2 pkt 1 ustawy o wyrobach budowlanych, *rzecz ruchoma, bez względu na stopień jej przetworzenia, przeznaczona do obrotu, wytworzona w celu zastosowania w sposób trwały w obiekcie budowlanym, wprowadzana do obrotu jako wyrób pojedynczy lub jako zestaw wyrobów i mająca wpływ na spełnienie wymagań podstawowych.*

W stosunku do obowiązującej przed 1 maja 2004 r. definicji (art. 3 pkt. 18 ustawy – Prawo budowlane) – nowa definicja ogranicza zakres przedmiotowy pojęcia „wyrób budowlany”. Zgodnie z nową definicją wyrobami budowlanymi są wyłącznie wyroby, które mają wpływ na spełnienie co najmniej jednego wymagania podstawowego. Oznacza to, że wyroby niemające takiego wpływu, mimo że są również wytwarzane w celu zastosowania w sposób trwały w obiekcie budowlanym, nie są wyrobami budowlanymi w rozumieniu ustawy o wyrobach budowlanych. W szczególności wyrobami budowlanymi, a więc wyrobami podlegającymi przepisom ustawy o wyrobach budowlanych, są:

- wyroby objęte mandatami Komisji Europejskiej na opracowanie norm zharmonizowanych wyrobów budowlanych i wytycznych EOTA do europejskich aprobat technicznych; zgodnie z art. 7 ust. 3 pkt 1 ustawy o wyrobach budowlanych, minister infrastruktury ogłosił w Dzienniku Urzędowym Rzeczypospolitej Polskiej „Monitor Polski” (M.P. z 2004 r. nr 32, poz. 571) wykaz takich mandatów, wraz z ich zakresem przedmiotowym;
- wyroby nieobjęte ww. mandatami Komisji Europejskiej, o ile zostały umieszczone w dodat-

foto: Libet

kowym wykazie wyrobów budowlanych; zgodnie z art. 9 ust. 7 ustawy o wyrobach budowlanych. Minister infrastruktury **może określić**, w formie rozporządzenia, na wniosek właściwej jednostki aprobującej, wykaz takich wyrobów (dotychczas nie określił).

Praktycznie oznacza to, że w chwili obecnej wyroby nieobjęte mandatami Komisji Europejskiej nie podlegają przepisom ustawy.

Zgodnie z treścią przepisu art. 4 ustawy o wyrobach budowlanych: „Wyrób budowlany może być wprowadzony do obrotu, jeżeli nadaje się do stosowania przy wykonywaniu robót budowlanych, w zakresie odpowiadającym jego właściwościom użytkowym i przeznaczeniu, to jest ma właściwości użytkowe umożliwiające prawidłowo

Kostka Romano w kolorze piaskowo-beżowym – producent Libet

Kostka Tegula i Logo Antic – producent Bruk-Bet

foto: Bruk-Bet

System	1+	1	2+	2	3	4
Zadania producenta						
Zakładowa kontrola produkcji (ZKP)	X	X	X	X	X	X
Badanie wstępne (typu)		X	X			
Systematyczne badanie próbek wyrobu (autokontrolne)	X	X	X	X		X
Zadania jednostki notyfikowanej						
Certyfikacja zgodności wyrobu	X	X				
Badanie wstępne (typu)	X	X			X	
Certyfikacja zakładowej kontroli produkcji			X	X		
Ocena zakładowej kontroli produkcji	X	X	X			
Kontrolne badania próbek pobieranych w zakładzie	X					

Tabela 1.
Systemy oceny zgodności
wyrobów budowlanych

zaprojektowanym i wykonanym obiektem budowlanym, w których ma być zastosowany w sposób trwały, spełnienie wymagań podstawowych”.

Przepis ust.1 art. 5 ustawy precyzuje ten zapis: „Wyrób budowlany nadaje się do stosowania przy wykonywaniu robót budowlanych, jeżeli jest:

1)oznakowany CE, co oznacza, że dokonano oceny jego zgodności z normą zharmonizowaną albo europejską aprobatą techniczną bądź krajową specyfikacją techniczną państwa członkowskiego Unii Europejskiej lub Europejskiego Obszaru Gospodarczego, uznaną przez Komisję Europejską za zgodną z wymaganiami podstawowymi, albo

2)umieszczony w określonym przez Komisję Europejską wykazie wyrobów mających niewielkie znaczenie dla zdrowia i bezpieczeństwa, dla których producent wydał deklarację zgodności z

Pol-Bruk Rocdeco – producent Polbet B-Complex

uznanymi regułami sztuki budowlanej, albo 3)oznakowany, z zastrzeżeniem ust. 4, znakiem budowlanym, którego wzór określa załącznik nr 1 do niniejszej ustawy.

Przytoczone przepisy ustawy zakładają istnienie w Polsce dwóch systemów legalizacji wyrobów budowlanych:

- systemu europejskiego (wyroby budowlane oznakowane CE), odnoszącego się do wyrobów, dla których istnieje zharmonizowana specyfikacja techniczna w postaci norm zharmonizowanych z dyrektywą 89/106/EWG lub wytycznych do europejskich aprobat technicznych EOTA
- systemu krajowego (wyroby budowlane oznakowane znakiem budowlanym) opierającego się na specyfikacjach technicznych w postaci Polskich Norm lub krajowych aprobat technicznych.

Szczegółowe zasady i tryb dokonywania oceny zgodności wyrobów budowlanych i ich oznaczania oznakowaniem CE lub znakiem budowlanym określają dwa rozporządzenia ministra infrastruktury:

- z dnia 11 sierpnia 2004 r. w sprawie systemów oceny zgodności, wymagań, jakie powinny spełniać notyfikowane jednostki uczestniczące w ocenie zgodności, oraz sposobu oznaczania wyrobów budowlanych oznakowaniem CE (Dz. U. nr 195, poz. 2011)
- z dnia 11 sierpnia 2004 r. w sprawie sposobów deklarowania zgodności wyrobów budowlanych oraz sposobu znakowania ich znakiem budowlanym (Dz. U. nr 198, poz. 2041).

Zasady i funkcjonowanie obu tych systemów są praktycznie takie same. Jednak należy pamiętać, że system krajowy oparty na znakowaniu wyrobów znakiem budowlanym pełni funkcję uzupełniającą w stosunku do systemu europejskiego. Jego zakres przedmiotowy będzie sukcesywnie ograniczany w miarę rozszerzania zakresu wprowadzania zharmonizowanych z dyrektywą 89/106/EWG specyfikacji technicznych (norm zharmonizowanych i europejskich aprobat technicznych) i związanym z tym zakresem stosowania oznakowania CE. W chwili obecnej producenci wyrobów budowlanych mogą fakultatywnie stosować znakowanie CE lub oznaczenie znakiem budowlanym (ponieważ normy zharmonizowane są wprowadzane jako Polskie Normy). Jednak zakres takiej dowolności znakowania może w przyszłości zostać ograniczony odpowiednim rozporządzeniem ministra infrastruktury, wprowadzającym dla określonych grup wyrobów obowiązek znakowania CE.

Jakie zatem należy przeprowadzić czynności, aby dokonać oceny zgodności przed wprowadzeniem wyrobu do obrotu?

Zgodnie z zapisem w ustawie o wyrobach budowlanych podstawowym zadaniem producenta lub jego upoważnionego przedstawiciela przed wprowadzeniem wyrobu budowlanego na rynek wspólnoty jest dokonanie oceny zgodności tego wyrobu z właściwą specyfikacją techniczną. Przepisy wprowadzające w danym kraju postanowienia dyrektywy Wyroby Budowlane precyzyjnie określają tok postępowania i zakres czynności, jakie należy wykonać, aby wykazać przydatność wyrobu do zastosowania w budownictwie. Zakładają one zastosowanie jednego z sześciu systemów oceny zgodności, których zakresy obowiązków producen-

ta i jednostki notyfikowanej przedstawia tabela 1. Wytyczne co do zastosowania konkretnego systemu oceny zgodności wyrobu budowlanego zawarte są w normie zharmonizowanej (w załączniku ZA) lub europejskiej aprobacie technicznej.

Dla betonowych wyrobów brukarskich normy zharmonizowane przewidują zastosowanie systemu 4 oceny zgodności. Jak możemy zobaczyć w tabeli 1, system ten nie wymaga udziału jednostki notyfikowanej w tym procesie. Wszystkie zadania należą w tym przypadku do producenta. Ma on obowiązki wykonania badań wstępnych (tz. badań typu) oraz zorganizowania, wdrożenia i prowadzenia systemu zakładowej kontroli produkcji. Wprowadzone w ostatnim czasie do zbioru Polskich Norm normy zharmonizowane dla:

- betonowej kostki brukowej (PN-EN 1338)
- betonowych płyt brukowych (PN-EN 1339)
- krawężników betonowych (PN-EN 1340).

zawierają nie tylko wymagania odnoszące się do samych parametrów wyrobu, ale również ściśle wytyczne dla zakładowej kontroli produkcji. Stosowany przez producenta system zakładowej kontroli produkcji powinien obejmować nadzór nad wszystkimi etapami procesu produkcyjnego, począwszy od przyjęcia surowców, na składowaniu i ekspedycji gotowych wyrobów skończywszy. Szczególnie miejsce w ZPK zajmuje kontrola laboratoryjna gotowych wyrobów. Ponieważ nie ma obowiązkowego udziału notyfikowanego laboratorium, wszystkie obowiązki w tym zakresie spoczywają na producencie. Ma on zorganizować i prowadzić badania podstawowych cech wyrobów, ale może sobie wybrać, czy zorganizuje laboratorium zakładowe we własnym zakresie, czy też, dla podniesienia wiarygodności marketingowej wyników badań, podda się ocenie zewnętrznej.

Dopiero po przeprowadzeniu badań wstępnych i zorganizowaniu zakładowej kontroli produkcji producent może przystąpić do sporządzenia deklaracji zgodności dla danego wyrobu i oznaczania go oznakowaniem CE lub znakiem budowlanym.

Na zakończenie pozostaje do poruszenia kwestia dotychczas stosowanych dokumentów odniesienia w ocenie zgodności betonowych elementów brukarskich. Jak powszechnie wiadomo, były nimi aprobaty techniczne wydawane przez Instytut Badawczy Dróg i Mostów oraz normy branżowe. Zgodnie z przyjętą zasadą nadrzędnego traktowania norm zharmonizowanych, wszędzie tam, gdzie się one pojawiają, powinny zastępować krajowe techniczne specyfikacje odniesienia. Dlatego Polski Komitet Normalizacyjny zgodnie z ustawą o normalizacji przeniósł wszystkie normy branżowe do archiwum. Ich status norm archiwalnych pozwala na korzystanie z nich w niektórych indywidualnych przypadkach, lecz nie mogą one być podstawą do wprowadzania wyrobu budowlanego na rynek, a tym bardziej znakowania tego wyrobu znakiem budowlanym.

Inaczej wygląda sprawa aprobat technicznych. Wprowadzenie normy zharmonizowanej wstrzymuje dla objętego nią wyrobu możliwość wydawania aprobaty krajowej. Nadal wydane wcześniej aprobaty techniczne zachowują swoją ważność, aż do czasu wygaśnięcia ich ważności. Wynika to z przepisów przejściowych do ustawy o wyrobach bu-

Nazwa wyrobu	Stary dokument odniesienia	Nowy dokument odniesienia
Kostka brukowa	Aprobata techniczna IBDiM	PN-EN 1338:2005 lub aprobata techniczna IBDiM do końca swojej ważności
Trylinka	BN-80/6775-03.02	PN-EN 1338:2005
Płyty brukowe	BN-80/6775-03.03	PN-EN 1339:2005
Krawężniki betonowe	BN-80/6775-03.04	PN-EN 1340:2004
Obrzeża chodnikowe	BN-80/6775-03.04	PN-EN 1340:2004
Odwodnienia liniowe		PN-EN 1340:2004
Koryta ściekowe		PN-EN 1340:2004
Nienośne prefabrykowane wyroby i elementy stosowane w miejscach publicznych i na terenach prywatnych pełniące funkcję kształtowania krajobrazu. Niemające zadania przenoszenia ruchu pojazdów.*	Art. 10 pkt. 2.2 ustawy Prawo budowlane ***	PN-EN 13198:2005 **

* Przykładami są: wyroby do wyposażenia wolnych powierzchni takie jak: ławki, siedziska, stoły, elementy wyposażenia placów zabaw, stopnie schodowe, skrzynki na kwiaty, pojemniki na rośliny, fontanny, tablice ogłoszeniowe, znaki uliczne, drogowskie, oświetlone tablice ogłoszeniowe, grille, skrzynki pocztowe, stojaki na sznury do suszenia odzieży, kosze na śmieci, postumenty, słupki i pachołki dekoracyjne, gzymsy i nakrywy dla murów itp; wyroby zapobiegające erozji gruntu, np.: spiętrzone gazony kwiatowe, obsadzane roślinami nieobciążone bloczki skarpowe o wysokości spiętrzenia poniżej 1,0 m; wyroby do kształtowania powierzchni np.: kraty i osłony ochronne wokół drzew, ruszty, stopnie schodowe, itp.

** Norma PN-EN 13198:2005 nie jest normą zharmonizowaną, nie obejmuje ona kostek brukowych, płyt brukowych, krawężników, ogrodzeń, kanałów odwadniających, barier zabezpieczających, elementów ścian oporowych oraz ekranów akustycznych. Wyroby objęte normą nie są również objęte mandatami Komisji Europejskiej na opracowanie norm zharmonizowanych. Oznacza to, że w rozumieniu ustawy o wyrobach budowlanych, nie są wyrobami budowlanymi i w związku z tym nie podlegają przepisom tej ustawy (nie powinny być oznaczone oznakowaniem CE ani znakiem budowlanym)

*** art. 10 pkt. 2.2 Ustawy Prawo Budowlane:
„wyroby budowlane umieszczone w wykazie wyrobów nie mających istotnego wpływu na spełnienie wymagań podstawowych oraz wyrobów wytwarzanych i stosowanych według uznanych zasad sztuki budowlanej” wraz z rozporządzeniem Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 24.07.1998 r.

dowlanych (art. 41 ustawy). Taka aprobata techniczna może stanowić podstawę do wystawienia krajowej deklaracji zgodności i oznaczenia wyrobu znakiem budowlanym, przy czym producent powinien dokonać oceny zgodności wg systemu 4.

Tabela 2.
Wykaz „starych” i „nowych” specyfikacji technicznych dla betonowych elementów brukarskich i elementów małej architektury ulic i ogrodów

Andrzej Wiśniewski
Grzegorz Łój

Kostka Castello Antico
– producent Semmelrock

foto: Semmelrock